

СМИРНОВ І. Г., д.геогр.н., проф.
КНУ імені Т.Шевченка,
м. Київ

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ТА ЛОГІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ ЗЕД)

Реалізацію національно-патріотичного та виховного аспектів розглянемо на прикладі викладання туристичних та логістичних дисциплін у контексті ЗЕД, зокрема, логістики туризму. У складі цього курсу звертається особлива увага до використання тих туристичних ресурсів, що слугують основою для розвитку військового, військово-патріотичного, мілітарі та інших видів туризму. Відповідні туристичні ресурси у багатьох випадках пов'язані з логістичними особливостями подій військової історії – світової та української. Так, з подіями I Світової війни, сторіччя якої відзначається власне зараз, пов'язаний розвиток відповідних видів туризму, зокрема, це стосується ностальгійного (сентиментального) туризму, військово-музейного тощо. Тут можна послатися на польський досвід, який базується на використанні у туризмі цвинтарів з часів I Світової війни, зокрема, після битв під Танненбергом та Лодзю у 1914-1915 рр. Ці битви відбувалися між німецькими, австрійськими арміями та російською, після чого і залишилися цвинтарі, де поховані загиблі солдати. Нині ці цвинтарі знаходяться на території Польщі, стараннями місцевих влад вони відновлені, приведені до ладу, отримали інформаційне забезпечення, зокрема, у вигляді комплекту карток (Лодзька битва) та використовуються для приваблення туристів – як польських, так і іноземних (особливо з Німеччини). Логістичний складник цих битв полягав у кращій організації логістично-транспортного забезпечення з боку німецьких та австрійських військ (зокрема, використанні залізниць), у результаті чого росіяни програли ці битви і отримали величезні людські втрати. Оскільки іменних медальйонів у них не було, то їх ховали у

великих братських могилах, на яких робили написи типу «500 невідомих російських вояків» тощо. Натомість, у німецькому та австрійському війську кожний солдат і офіцер мав іменний медальйон, тому на їхніх могилах вказане прізвище, ім'я, військове звання тощо. Цим цвинтарям, які зосереджені, зокрема навколо міста Лодзь, вже виповнилося біля 100 років, але стараннями польської влади та відповідних амбасад у Польщі вони відновлені та нині користуються великою увагою туристів. У той же час, Верденська битва, яка відбулася на Західному фронті I Світової війни між німцями та французами у 1916 р., показала логістичну перевагу останніх, які вперше масово застосували автомобільний транспорт для пересування та забезпечення військ. Французи виграли цю битву, але втрати були великі з обох боків. Відповідний музей у м. Верден (Франція) відображає цю подію і користується значною популярністю у туристів, що приїжджають сюди з багатьох країн Європи та світу. У цій битві, що тривала з лютого до грудня 1916 р., загинуло понад 300 тис. французьких та німецьких вояків, тому вона увійшла в історію під назвою «Верденська м'ясорубка». Біля м. Вердена існує військовий цвинтар, а також осуарій Дуамон де знаходяться відповідні поховання. У травні 2016 р. тут був урочисто відкритий меморіал в присутності канцлера Німеччини А. Меркель та президента Франції Ф. Олланда, які підкреслили, що нині м. Верден став символом миру та франко-німецької дружби і притягує багатьох туристів.

Військові події I Світової війни не оминули і Україну, яка тоді була поділена між Російською (схід) та Австро-Угорською (захід) імперіями. У 1916 р. у м. Стрий був створений Легіон українських січових стрільців (УСС), який відзначився у битвах на горах Маківка та Лисоня. Зокрема, на останній у серпні-вересні 1916 р. відбулися запеклі бої Легіону УСС з переважаючими силами російської армії. Найкривавіший бій відбувся 2 вересня, коли перемогу було здобуто ціною втрати більш як половини особового складу українського легіону: 81 вояк убитий, 293 – поранені, 285 – потрапили у полон. Такою ціною Легіон УСС зупинив наступ російського агресора на Бережани і його бойову операцію «Брусилівський прорив». Ушанування століття подвигу Січових

стрільців відбулося цього року у новому, значно ширшому масштабі, основними складниками якого стали: проведений вперше Мілітарний фестиваль українського стрілецтва, у межах якого у с. Посухів, що біля підніжжя Лисоні, з'їхалося близько 5 тис. учасників і гостей; з Тернополя до Посухова прибув спеціальний «Потяг українських звитяг»; відбулося освячення стрілецького цвинтаря, де спочивають учасники того столітнього бою, та перепоховання останків Січових стрільців, а також урочисте сходження учасників заходу на г. Лисоню алеєю, обсадженою червоною калиною. Ще у 1994 р. на вершині Лисоні був встановлений Хрест скорботи і слави, а на мармурових плитах – викарбувані імена полеглих героїв. Поруч з Хрестом збудовано капличку, яку до століття бою реконструювали та розписали новими іконами, на яких зображено як Січових стрільців, так і новітніх героїв, які уже в наш час віддали своє життя за Україну. У заходах з вшанування століття бою на г. Лисоні взяли участь сивочолі ветерани УПА, 91-річна дочка Січового стрільця Надія Ярема, хлопці і дівчата з патріотичних молодіжних організацій, відомі громадські діячі, туристи та прочани з усієї Галичини та України. На гостей чекали різноманітні заходи, серед яких: реконструкція пам'ятного бою, урочисте погашення спеціальної марки та поштового конверта, виставка світлин і художніх творів, концерт гуртів та мистецьких колективів. Очільники Тернопільщини відзначили нагородами усіх, хто долучився до створення пам'ятного меморіального комплексу, – художників, артистів, будівельників, волонтерів.

З подіями I Світової війни пов'язане і виникнення гасла «Слава Україні!», що потрапило до українського лексикону в 1920-х рр. минулого століття, як стверджує український історик, голова Українського інституту національної пам'яті В. В'ятрович. Так, з історичних джерел відомо, що заклик «Слава Україні!» виник у кінному полку «Чорних запорожців». Це була збройна формація армії УНР, яка, виборюючи незалежність, діяла упродовж 1918-1920 рр. на теренах України. Щоправда, тоді вислів звучав дещо інакше: «Слава Україні!» – «Козакам слава!». Кажуть, так віталось козацтво за часів II Гетьманату Павла Скоропадського. У відповідь промовляли «Гетьману слава!».

а з відповіддю «Героям слава!» це було традиційне привітання кубанського козацтва, яке розглядалося як частина України. Адже у 1918-1920 рр. існували спроби включення Кубанської народної республіки до складу УНР. Також подібним чином вітали один одного повстанці Холодного Яру. Так, 24 вересня 1920 р. у Медведівці на Черкащині, де колись спалахнула Коліївщина, відбулася нарада холоднорських отаманів, у якій взяли участь командири Степової дивізії та ватажки збройних формувань з інших регіонів. На ній криворізького отамана Степового-Блакитного (Кость Пестушко) було обрано Головним отаманом усіх повстанських загонів Холодного Яру і околиць. Власне Степова дивізія, яка налічувала від 12 до 18 тис. бійців, і поширила вітання «Слава Україні!» – «Україні слава!». А найгучніше воно зазвучало з появою ОУН. Гасло «Слава Україні!» – «Героям слава!» стало символом УПА. Промовляли його пошепки, криючись від ворога, під страхом смерті, оскільки совети за нього катували, вбивали. Але нескорені патріоти готові були терпіти всі муки і віддаючи життя, на останньому видиху все одно проказували: «Слава Україні!»

II Світова війна перевагу логістики показує на прикладі операції з висадки військ союзників у Франції 1944 р. Ця операція відома під назвою “Overlord” і є ілюстрацією ретельної логістичної підготовки цієї операції з боку союзницьких військ, що забезпечило її успіх та мінімальні людські втрати. Як результат, терміни II Світової війни були істотно скорочені. У 2014 р. відзначалося 70-річчя операції “Overlord”, на якому були присутні не тільки керівництво країн ЄС, але й численні туристи, до послуг яких були підготовлені екскурсії під гаслом «Шляхи звитяги», відповідні музейні експозиції тощо.

Список використаних джерел:

1. Смирнов І.Г. Маркетинг у туризмі: навч. пос./І.Г.Смирнов. – К.:КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. – 251 с.
2. Смирнов І.Г. Логістика у туризмі: навч. пос./ І.Г.Смирнов. – К.: Знання, 2009. – 444 с.
3. Стадницький Ю.І. Просторова організація систем послуг. Словник-довідник / Ю.І. Стадницький, М.П. Мальська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 270 с.